

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНІЙ СФЕРІ ЧЕРЕЗ МЕХАНІЗМ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ

ГРІШУТА А.В., АСПІРАНТ*,
ІНЦ «ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ», М.КИЇВ

Стаття присвячена проблемам забезпечення фінансовими ресурсами інноваційної діяльності аграрної сфери через механізм кредитної кооперації. Дослідженням встановлені основні перешкоди в залученні фінансових ресурсів, запропоновано напрямки державної підтримки фінансування інноваційної діяльності в аграрній сфері та окреслено результати їх провадження.

The article is devoted to problems of financial resources providing at innovative activity of an agrarian sphere through the mechanism of credit cooperation. Research shows basic obstacles of financial resources bringing in; state support directions of innovative activity financing in the agrarian sphere are offered and the results of its realization are outlined.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток аграрного сектору економіки є надзвичайно важливим для України як аграрної держави. В умовах фінансово-економічної кризи та скорочення обсягів державної підтримки аграрна сфера економіки України зазнала суттєвого зниження обсягу приросту. В умовах недостатнього фінансування провадження інноваційних технологій в процесі своєї діяльності підприємства аграрного сектору економіки зазнають значних втрат вирощених культур та виробленої продукції, що, в свою чергу, призводить до їх суттєвого здорожчання. Варто зазначити, що в структурі аграрного сектору значну частину складають середні та малі суб'єкти господарювання – приватні фермерські господарства, які орієнтовані, перш за все, на задоволення потреб внутрішнього ринку, а не на експорт закордон.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних розробок, присвячених проблемам фінансування інноваційної діяльності аграрних підприємств слід виділити наукові праці М. Я. Дем'яненка, О. Є. Гудзь, М. Ф. Кропивка, Г. М. Підлісцького, оскільки автори комплексно розглядають зазначене питання. Проте, варто зауважити, що не всі механізми впровадження державної підтримки фінансування інноваційної діяльності в аграрній сфері є повністю дослідженими.

Цілі статті. Метою даного дослідження є визначення шляхів вдосконалення механізмів залучення інвестиційних коштів аграрними підприємствами за підтримки державних програм фінансування через кредитні спілки.

Виклад основного матеріалу. Розвиток аграрного виробництва потребує постійно наявних джерел фінансових ресурсів. Однак аграрний сектор економіки не розглядається банківськими установами як пріоритетний сектор інвестування фінансових ресурсів. Неодноразові спроби представників агропромислового комплексу створити та розвивати систему сільськогосподарської кооперації для забезпечення аграрного сектору економіки фінансовими ресурсами без залучення до цього процесу банківських установ на даний час не мають успіху, оскільки недосконалість діючого законодавства не дає можливості визнання даних утворень як неприбуткових організацій і має на меті оподаткувати отримані такими організаціями доходи, що, в свою чергу, призводить до значеного здорожчання даного виду кредитно-фінансових ресурсів. Дана обставина змушує аграріїв шукати інші джерела надходження інвестицій. Альтернативою залучення банківських позик має стати розвиток системи кредитної кооперації.

Аналіз світового досвіду фінансування аграрної сфери через систему кредитної кооперації свідчить про значну ефективність провадження даної політики у Франції та Канаді. Кредитні кооперативи Франції звільнені від оподаткування отриманих ними доходів та мають право на надання послуг третім особам, які не є членами кредитного кооперативу, в максимальних рамках 20 % від обороту, але в даному випадку ця діяльність піддається оподаткуванню відповідно до загальної юрисдикції в тому, що стосується податку з прибутку. Держава здійснює упродовж перших п'яти років функціонування кредитних кооперативів фінансування адміністративних витрат та утримання спеціалістів, що допомагають освоювати і застосовувати в межах кооперативного об'єднання нові технології з метою покращення якості товарної продукції. У разі перевиробництва фермерськими господарствами – членами кредитного кооперативу державою здійснюється фінансування вилучення надлишкової продукції з ринку, що сприяє збалансуванню попиту і пропозиції та стабілізації цін і доходів.

В Україні система кредитної кооперації є достатньо розвинутою, розгалуженою і представлена в усіх областях держави. Оскільки 31,4%, що становить 14 396,3 тисяч осіб населення України проживає у сільській місцевості – значна частина кредитних спілок орієнтована на задоволення саме їх потреб, зокрема у наданні кредитів на розвиток та модернізацію фермерських господарств.

* Науковий керівник д.е.н., професор О.Є. Гудзь.

Проте, система кредитних спілок розгалужена нерівномірно, кількість осередків та філій не є достатньою, а обсяг наявних фінансових ресурсів не дає змоги кредитним спілкам задовольнити потреби сільськогосподарських товаровиробників у фінансових ресурсах.

Аналіз ринку кредитної кооперації України свідчить про більшу ефективність діяльності кредитних спілок з меншим територіальним охопленням, проте з більшою кількістю філій, відділень та осередків, оскільки кредитні спілки, створені за даним принципом більш орієнтовані на задоволення потреб у фінансових ресурсах конкретних регіонів. Прикладом ефективності розвитку кредитної спілки у даному напрямку є кредитна спілка «Снятинська» у Івано-Франківській області. Кредитна спілка «Снятинська» створила у самому місті та в Снятинському районі три відділення та чотири осередки. Основним принципом діяльності даної кредитної спілки є орієнтація на залучення до членства населення регіону, адже ідея кооперації – це ідея об'єднання сільських мешканців, шляхом активної інформативної роботи. За підсумками 2009 року кількість членів кредитної спілки зросла на 850 осіб на тлі загального зменшення кількості членів кредитних спілок по всій Україні.

Збільшення залучень інвестиційних коштів аграрними підприємствами можливе за рахунок провадження наступних державних програм:

1. Заохочення розвитку кредитних спілок в межах конкретних територій шляхом законодавчого обмеження створення кредитних спілок на базі всеукраїнських організацій.

2. Проведення державних цільових програм кредитування приватних фермерських господарств через систему кредитних спілок, оскільки власних фінансових ресурсів, що формуються за рахунок внесків (вкладів) членів кредитних спілок на депозитні рахунки не достатньо для забезпечення потреб сільськогосподарських товаровиробників у кредитних коштах. Функціонування таких програм забезпечується за рахунок надання доступу кредитним спілкам до постійно наявних та доступних фінансових ресурсів з подальшим їх використанням в якості джерел надання кредитів членам кредитних спілок – власникам приватних сільськогосподарських підприємств. Практика діяльності кредитних спілок протягом останніх двох років довела необхідність залучення в якості джерел кредитних ресурсів інших коштів окрім внесків (вкладів) членів кредитних спілок на депозитні рахунки. Джерелами таких ресурсів мають стати державні цільові програми кредитування сільського господарства через кредитні спілки. Проведення таких програм дає змогу забезпечити грошовими коштами у вигляді кредитів більшу кількість суб'єктів господарювання та одночасно підтримати ліквідність та забезпечити стабільність розвитку ринку кредитних спілок.

3. Поновлення державних цільових програм компенсації частини процентних ставок за короткостроковими та середньостроковими кредитами, отриманими особистими селянськими, фермерськими господарствами та сільськогосподарськими підприємствами, оскільки короткострокові та середньострокові кредити складають 75% загальної кількості наданих у даній сфері кредитів. Важливим є розробка цільових програм за короткостроковими та середньостроковими кредитами, наданими саме кредитними спілками, оскільки комерційні банки не зацікавлені у нарощуванні обсягів кредитування суб'єктів аграрного сектору економіки через підвищену ризикованість даних операцій. Програма компенсації частини процентної ставки за короткостроковими та середньостроковими кредитами, отриманими особистими селянськими, фермерськими господарствами та сільськогосподарськими підприємствами, що діяла до кінця 2008 року, згідно з «Порядком використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення короткострокових та середньострокових кредитів», затвердженим Постановою №259 Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2007 року, не була достатньо ефективною та не стимулювала кредитні спілки до кредитування аграрного сектору економіки, оскільки, з однієї сторони, містила значні обмеження щодо цільового використання кредитних ресурсів, а саме зобов'язувала позичальників витратити кошти виключно на закупівлю паливно-мастильних матеріалів, кормів, ветеринарних препаратів, мінеральних добрив, засобів захисту рослин, насіння, молодняку сільськогосподарських тварин, птиці, яєць для інкубації сільськогосподарського інвентарю, закупівля запасних частин для ремонту сільськогосподарської і зрошувальної техніки та обладнання; оплату послуг за виконані ремонтні роботи, енергоносії; здійснення платежів фінансового лізингу та страхових платежів; а, з іншого боку, встановлювала обмеження максимальної ставки за кредитом у розмірі 18%, що робить надання такого кредиту не вигідним для кредитної спілки. Проте, не зважаючи на недоліки програми протягом строку її проведення кількість кредитів, наданих кредитними спілками приватним фермерським господарствам зросла з 2,8% по 5,0% від загального обсягу кредитного портфеля. Поновлені програми державної компенсації частини процентних ставок за кредитами сільськогосподарських виробників мають розширити спектр цільового використання коштів та стати більш ефективними шляхом надання компенсацій за кредитами, отриманими виключно на розвиток найбільш пріоритетних для країни галузей аграрного сектору.

Підвищенню ефективності визначених державних цільових програм фінансування інноваційної діяльності в аграрній сфері сприятиме створення дворівневої системи кредитної кооперації в Україні

перший рівень якої формуватимуть об'єднані кредитні спілки, кредитні спілки та осередки, філії, відділення кредитних спілок, через які і буде реалізовано державні цільові програми.

Висновки. Проведене дослідження в площині вдосконалення механізму провадження державних програм залучення фінансування інновацій аграрними підприємствами через кредитні спілки дасть змогу досягти наступних результатів:

- 1) забезпечити більшу кількість суб'єктів аграрної сфери доступними фінансовими ресурсами у вигляді пільгових кредитів;
- 2) стимулювати розвиток пріоритетних для держави галузей аграрного виробництва;
- 3) збільшити інвестиційну привабливість аграрних підприємств;
- 4) стабілізувати розвиток системи кредитних спілок України та підтримати ліквідність кредитівок.

Література.

1. Закон України від 20.12.2001 р. «Про кредитні спілки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 21. 02. 2007 р. №259 «Про порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення короткострокових та середньострокових кредитів». - (Нормативний документ Кабінету Міністрів України. Постанова) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http:// www.rada.gov.ua>.
3. Бюлетень кредитних спілок України №3-4 (31-32). / Національна асоціація кредитних спілок України. – 2010. – 80 с.
4. Матеріали з'їзду Всесвітньої ради кредитних спілок 12.07.2010 р. – W.: WOCCU, 2010. – 60 с.
5. Річні звіти Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/742.html>.